

“ Ñ ”

La representació gràfica o visual per identificar cultura o parla espanyola s'ha fet recaure amb estilitzada operació de màrqueting en una lletra de l'actual abecedari de la llengua castellana. El grafema “Ñ”. En dic actual ja que en castellà sabem que, en temps reculats i il·lustres, la fixació ortogràfica inicial per reflectir un nou so va ser fet amb el grup ‘NN’. Cert és que la forma “Ñ”, que prendria més tard el relleu bé es mereix avui un reconeixement per la seva singularitat i excepció.

Una solució de traç i estalvi d'espai inconscientment adoptada pel castellà i que altres llengües itàliques, de gran conreu literari i sàvies per assentades, varen convenir en ‘ny’, en el cas del català, ‘nh’ per l'occità i portuguès i que francès i italià aplegarien amb ‘gn’. A tall d'exemple, ‘sympa’ que diríem a França, ressenyar que la ibèrica veu “ezpanna” que voldria dir ‘*més enllà del nostre foc*’, resultà “*españa*”, “*espanya*”, “*espanha*”, “*espagne*” d'acord amb el sistema ortogràfic adoptat per cada comunitat diferent o independent.

Avui la fórmula N amb titlla, es reconeix breu, forta, poderosa i, evidentment, ‘coronada’ d'orgull patri. Malauradament, com tot allò que se surt de mare, o quan la ciència s'embolica amb política sobresurten les banyes i sempre hi ha qui recerca la paternitat al fruit de la passió. La ‘enaigrega’ castellana avantposada com a logotip o simbologia nacional té la gran pega de no identificar-se amb la realitat lingüística de tot l'Estat. Error? imposició? diria, majúscul error polític o raó provinciana. Imposar –o impulsar- en un territori allò que no és ni natural ni propi, es ofensiu i a més a més, molest. I no crec que hi hagi tanta mala bava allà on couen les idees d'estat. O sí? ...sí.

Traduint-ho a llenguatge planer: per assumir no excloent aquell mal trobat símbol d'espanyolitat, caldria que la “Ñ” fos present també en els abecedaris de les altres llengües territorials que conviuen amb Espanya. Bé, en el cas català més que conviure-hi en som simple comunitat administrada i fiscalitzada. Regió sotmesa que suporta amb hostilitat una pugna cultural i idiomàtica en un insòlit torcebraç desproporcionat, tan per una qüestió demogràfica com pel fet d'enraonar a una paret. Un joc de força, alegal a qualsevol tractat internacional i tremendament injust.

Cert és que hi ha llengües que han definit la seva ortografia amb influència de la llengua castellana i per aquest motiu avui incorporen en el seu alfabet la lletra “Ñ”. Curiosament llengües mil·lenàries expliquen l'origen de la també ara seva i no espanyola “Ñ” a traves de la interferència del castellà. I en castellà d'on surt la “Ñ”? Doncs, d'un oblit. Un oblit d'aquells que només s'expliquen sinó n'ets l'inventor, sinó n'has estat tu qui n'ha establert la convenció. El fet és que comença a aparèixer en documents antics i se'n atribueix l'autoria simplement a copistes castellans (...? copiar? traduir? ... uf, quina dèria, senyor!). Observar que ningú no parla mai en cap moment que sigui producte d'una regla ortogràfica -com sí que ho fou la ‘NN’-. Aparició misteriosa, doncs? Pas no! que diríem els del nord i que subscriu més per intuïció que no pas erudició.

Dins d'aquest corrent que ens mostra i demostra cada dia amb noves aportacions l'apropiació i tergiversació de la història de Catalunya per part d'Espanya fa rumiar que no es tracta d'un acte original de creació espontània i genuïna, sinó d'una mera transcripció, d'una còpia. El clar sistema d' 'estalvi de lletra' per als que som de 'terra'n Patufet' fa sospitar-ne la procedència. I que em perdonin els versats en paleografia per profanar-los aquesta ciència i parlar del que no se, però he trobat 'proves' del que exposo, insinuo, i en falsa modèstia, em crec. Indicis que la pretesa "enya" castellana podia haver estat creada abans i aplicada regularment en confins comtals, en l'espai jurisdiccional de la corona catalanoaragonesa. Seriem, doncs, davant una aportació més de les infinites que s'han produït del costat mediterrani vers l'atlàntic.

Després de la petita introducció en el tema i abans no se m'acabi el paper o es cansi el lector, m'explico: recentment a l'interior d'una església del Principat – monument amb vora 800 anys d'història- vaig fixar-me en una llosa molt ben conservada, la millor entre moltes disposades en el pla de la nau. Un detall no se'm va escapar: en la inscripció sepulcral, una ondulada vareta coronava una de les lletres. Una O amb titlla?. El nom del sepultat 'Iavme M Ò FAR' (*Jaume Mofar*) un llinatge '*Mofar*' a Catalunya? A primer cop d'ull, l'ètim del cognom no 'sonava' gens natural. La misteriosa ratlleta alguna cosa volia dir. Ja a casa vaig poder comprovar que només podia tractar-se dels MONFAR, nobles lligats al territori on lògicament s'hi feien enterrar. La vírgula damunt la O substitueix la lletra N. Per tan o diu Ò cal llegir ON.

Una setmana més tard consultat el llibre *Beata Maria Acrimontis* del prevere senyor Joan Pons i Farré ho confirmava amb seguretat. Arran d'una segona visita, un altre làpida em mostra la paraula *mossèn* abreujada 'MOS Ë' en que la E també duu la mateixa sinuosa vareta. Ë per llegir EN. I per acabar trepitjo una tomba on hi posa IOÃ (Joan!) on el mateix signe assenyala omissió d'un altre N. Ã per llegir AN. I finalment localitzava una placa on el finat duia un cognom amb NY i hi apareix gravada una N amb una barra, quin significat, però, podria ser diferent a la de voler contraure N o NN però que allà m'apareix cisellada i semblant a la famosa "Ñ".

M'inclino a pensar que som davant conveniències d'escriptura establertes i regulades, bé pel gremi dels escribes o dels lapicides per fer abreviatures més que intuïbles, llegibles, ajustant lletres, en particular la N per l'ample que té, a un àrea de treball limitat i que, a l'època, no es podia malbaratar per format, per car o per escàs.

No deixa de ser anecdòtic però em satisfà gratament, localitzar grafemes netament catalans Ñ Õ Ë Ñ la vigília d'un 12 d'octubre i tancar aquestes 'quatre ratlles' un "veinteEñe". Amb més raó de fer-ho públic quan bufa el mal alè que pretén substituir a casa nostra i des de dins, la veu i el so d'un verb que acompanya aquesta terra d'ença que n'èrem un poble lliure. Porten 500 anys fent-ho arreu del planeta. Allà on hi posen la peülla, trepitgen i imposen. No saben ni abraçar ni encaixar mans. Millor desfer el llaç polític; i si més no, plantar-hi cara!

Font:

Manel Ramoneda
Diari LA VEU DE L'ANOIA del 03/12/10
www.veuanoia.cat